

„S mert fekély e föld az Ige testén
életünkből majd vérvön fölfakad,
s rohanva füló gyermekimám vesztén
új sorsot kér e lobos áradat.”
Gérecz Attila

Tóth Tünde 81

A csaknem ezer oldalas hexameterfolyam elsősorban gondolati munka, amelyben a világról való elmélkedés áll a középpontban;

ÁTOK ÉS PSZICHÉ

Babics Imre: *Gnózis*

ezt az a nyomasztó kettősség hatja át, hogy az ember annak ellenére, hogy szellemi lény (is), arra van ítélve, hogy a fizikai törvényekkel meghatározott világban fölöslegességeknek éljen, ráadásul fölösleges (jobbára destruktív) embereknek alávetve. Ezért a három főszereplő is kivételes, és az olvasó is, ha képes megérteni a művet. Ahogy Babics az ajánlásban írja: „Ezt a könyvet kevés embernek ajánlom. Nem is ismerem őket. De el kell jönniük, különben „csak” Istenért éltem.”

Nemcsak a könyv roppant terjedelme zavarba ejtő, hanem mindennek előtt az a komplexitás, amivel az univerzum (spirituális) működését, az ember világegyetemben elfoglalt helyét, betöltött szerepét, kilátásait, és a kilencvenes évek magyar valóságát összegzi, ami nem más, mint a lehúzó, altató, befedő gaz. A rózsadombi villák sötét alakjai, valamint a mellékutcák és lakótelepek kegyetlen bűnözői közt élő szereplők – emellett vagy ennek ellenére – összhangban élnek a szellemekkel, a szakralitás hétköznapi és kevésbé hétköznapi jelenéseivel, és a világ megreformálására törekuszenek. Mindehhez a szerző archaikus formát választott.

Az *Ének* a mű líraiságra, az archaikus verses formára való utaláson túl, szójáték is; a történet homlokterében több különböző *én* áll. Ezek az ének találkoznak, egyesülnek és megsemmisülnek. A test, a lélek, és a szellem klasszikus hármas egységéből Emlék gondolkodik, Atkó cselekszik, Béla a természetfeletti erejét kamatoztatja. Ilyen a látnoki képesség, gondolatolvasás, lebegés. Ezek között üdítően eredeti megoldás, hogy egy esetben Béla a társára vadászó bűnözőket csokitortákká hipnotizálja, így azok idejük jó részében egymás kóstolgtatásával foglalkoznak. Nem hiányzik a szerző humora sem.

De rajtuk kívül még fontos szerepet kap Emlék felesége, aki jórészt szellemként van jelen, ő maga a megtestesült tiszta érzélem, aki éltében viszonzatlanul, de hűségesen és odaadóan szerette a férjét. A túlvilági lét másik hírnöke, Bruckó a lélekvándorlás bizonyossága; egy macska, aki valaha

maja papnő volt. És nem utolsósorban az ártatlan Xénia, Emlék nevelt lánya, ugyanakkor Béla tanítványa, aki továbbörökíthetné, felhasználhatná, tökéletesíthetné Béla tudását, a saját veleszületett képességei révén, de a helyszín a kilencvenes évek Magyarországanak egy lakótelepe.

82 Ebből az alaphelyzetből bontja ki a szerző a tükör-szerkesztésű, millenniumig tartó történetet, amelyben 1994-től datálja a naplószerű feljegyzéseket a szerző egészen az apokalipszist ígérő millenniumig, 1999.12.23.23.59.-kor írja az utolsó bejegyzést. Ez idő alatt a szereplők szellemi felemelkedése és testi pusztulása ugyanahhoz a ponthoz közelítve fokozódik. A szerző pedig eltávolodik a cselekményszáltól, narrátort vált, idősíkot és elbeszélés-technikát, annak érdekében, hogy a világ teljességét tudja leképezni, a sikeres üzletemberektől, a jövő halhatatlanjaiig, kétezer éves távlatokban. A mélyvilági tengődést riasztó jövőbeli mészárszékeket festő látomások váltják. Bonyolult, sokrétű, szövevényes könyv.

A narrátornak nemcsak a szereplők felett van teljes hatalma, hanem afelett a világ felett is, amit megismertet a szereplőivel – és az olvasóival. Ábrázolja a világegyetemben az embert; a lelket, ami szerettei körül bolyong, mert képtelen elfogadni a halált, a férfit, akit (természetesen) elmebetegként kezelnek, holott csak természetfeletti képességeinek adózik, egy kamaszlányt, egy szép szerelmes asszonyt, és annak férjét, aki egy macskává reinkarnálódott valaha volt maja papnő emléke.

Vagyis a narrátor mindent tud, de a szereplők is. Biztosra veszik mások következő lépését (ha még oly kevésbé valószínűsíthetőek is) mindazt, ami épp történni fog; és meg is történik. Mint ahogy egybehangzó meggyőződéssel veszik biztosra az eltűnt Xénia elrablását, többszörös megerőszkolását és azt is, hogy eztán, fogvatartói prostituáltként akarják futtatni. Ez a legerősebb kontraszt, amikor tudvalevőleg az őt védelmező három férfi a Havannai lakótelepen a *líraviláguralom*ért küzd, vagyis a világ megváltására törekcsenek, de a beteljesülés várat magára. A terv természetsszerűleg bukik el, visszakanyarodva az örök kérdéshez: miért érdemes tenni, miben lehet hinni? *Mi dolgunk a világon?* Főleg, ha nem marad erő küzdeni a legnemesbekért.

Önmagukat mindenesetre megváltják azáltal, hogy felnőnek egymáshoz, feltárják a világ törvényszerűségeinek előlük eddig rejtett összefüggéseit és mechanizmusait, idővel meg tudják érteni és el tudják fogadni azokat. Azaz a mag egy hagyományos beavatás-történet, de eköré különösen réteggett korpuszt épül. A többi szövegrész azonban mindehhez kissé szervetlenül kapcsolódik. Magába olvaszt ugyanis korábban megjelent szövegeket. *A szét-hajtogatott fekete doboz* című eposzt és a *Warning* című drámát (1993) és ezenfelül még verseket is.

Ezek érezhetően egymástól függetlenül íródtak, hiszen alig van átjárhatóság közöttük. A szerzői jelenlét a markáns összekötő kapocs, amely az

univerzumban betöltött pozíciót is egyértelműsíti; amikor nem a szereplők monológjai tükrözik a világ (szerintük való) működését, a narrátor kiigazítja az ő látás- és kifejezőmódjukat, mintegy magyarázatot ad a valóság működésére, és abban a létezés szabályait olykor kissé didaktikusan ismer-teti: „Révbe nem érhet, akit nem támogat emberi mítosz, mert egyedül van a képzeletével. A háta mögött nincs megtörtént esemény, csak előtte, de el sosem éri, mint puha ködbe kilőtt nyílvevőjét soha többé nem láthatja viszont, ki a tengeren éjszaka lődöz. [...] Megszenvadni a mitikusért: jutalom keveseknek, s mindezt ábrázolni megint jutalom keveseknek. És kitalálni: magány csakis, és mély elfeledettség. Ámde ha nincs más. Akkor rév sincs, és csak a megtett, jól elvégzett munka varázsa marad, de belül, s nem szűnik meg soha, ám teljesességgel lehetetlen térbe kitörnie.”

83

Visszatérő motívum továbbá a könyv egészét átható probléma; a szellemi társak hiánya. Tengődnek (még meggazdagodva is) a kiválasztottak, akik hivatottak és alkalmasak volnának a világ szellemi újratereztetésére, de az emberek végtelen aljassága gátat szab mindennemű változtatásnak.

Ez a tehetetlenség mozgatja a drámát is, ahol – különböző térben is időben egyaránt – a többség vérlázítóan aljas, gátlástalan gyilkos. A dráma egy olyan elképzelt jövőben játszódik, amelyben az Unatkozók – a kiégett tévénezők – követik figyelemmel szórakozás-képp a különböző előre megírt programok szereplőit, akik egyenes adásban erőszakolják, gyilkolják, eszik meg egymást: „Nem nagyhatalmak, nem országok háborúztak! Nem hadseregek! Mindenki mindenkivel! Huhú! Nem mintha sok emberben maradt volna addigra félelem, esetleg lelkiismeret furdalás tettei felsőbb megítélése, valami magasztos örök igazságszolgáltatás miatt. De akiben maradt, az anynyira megdöbbsent, mint most maga. Hirtelen azt sem tudta fiú-e vagy lány? Azokat könnyű volt elintézni. Azok az áldozatok csak melléktermékei voltak a leggátlástalanabbak küzdelmének. Az a harc kovácsolta ki az Unatkozók osztályát. Bárcsak ott lehettem volna!”

Azok a kevesek, akiket nem az életösztön és a brutalitás tart életben, majd a szellemi térben találunk egymásra. Nincsenek átmenetek, variánsok. A Földön minden pusztítás termékeny táptalajon burjánzik, minden érték és erény a túlvilágra menti át magát. A szereplők végig szenvednek attól, hogy nem tudják érvényesíteni a tudásukat ebben a szélmalomharcban. Az alacsony életszínvonal, a kiválasztottság megtiszteltetése, (enyhe felsőbbrendűség tudattal) együtt előre látható következményekkel jár. Ők együtt hermetikusan elzárják magukat a társadalom többségétől, és amikor nyilvánvalóvá lesz, hogy hárman képtelenek lesznek megbontani a világ rendjét,

a saját békéjüket keresik csak. Az emberiségtől való elszeparálódásuk – a morális felülemelkedésükön túl – azt a nyomasztó gondolatot is sugallja, hogy az emberek világával szembenálló (rendkívüli) psziché csak szellemi-spirituális síkon teljesebb lehet.

84 Különös manapság az a fajta kiválasztottság-, egyúttal médiumpfogatás, amely áthatja a narrációt és a cselekményt. Az viszont nem ritka hogy a profánt, a vulgáris minőséget vegyíti az emberfelettien magasztossal, és nem csak az antikizáló műfaj, a szövegek tárgya által, hanem a nyelvezet révén is. Az archaizálás és modernség együtt áll, meglehetősen szokatlan kombinációban. Átlagos szófordulatokkal, beszélt nyelvi elemekkel szövi át az alapvetően lírai szövegtestet, hexameterben káromkodik: „Sose hittem volna: a szleng is képes törleszkedni a nála nagyságrendekkel magasabbakhoz. Tudja a gyíkom, lám, a sivár, kültelki szövegből most a valóság cseng ki, a mítosz cseng ki, a képzelet. És az egészet hozzák létre együtt.”

Amellett hogy rendkívüli költői és szellemi teljesítmény, minden bizonnyal páratlan a maga nemében, (a legnagyobb elismeréssel) bármi is legyen az. Olyanfajta könyv ez, ami bőven okot és módot szolgáltat arra, hogy az olvasó mindig felfedezzen benne valami újat, valami megfajítottot. Ezáltal feladvány marad az olvasó számára. Az is jó kérdés volna, hogy mit jelent a gnózis ebben a műben, milyen értelemben használja a szerző. Mindenesetre ahhoz a fölfogáshoz közelít, amely szerint a (transzcendens) ismereteknek már önmagában megváltó erejük van. Természetesen az erkölcsi tett is fontos, de a tudás már magában hordozza a mindent átható teljességet. (*Napkút, Bp. 2013*)

